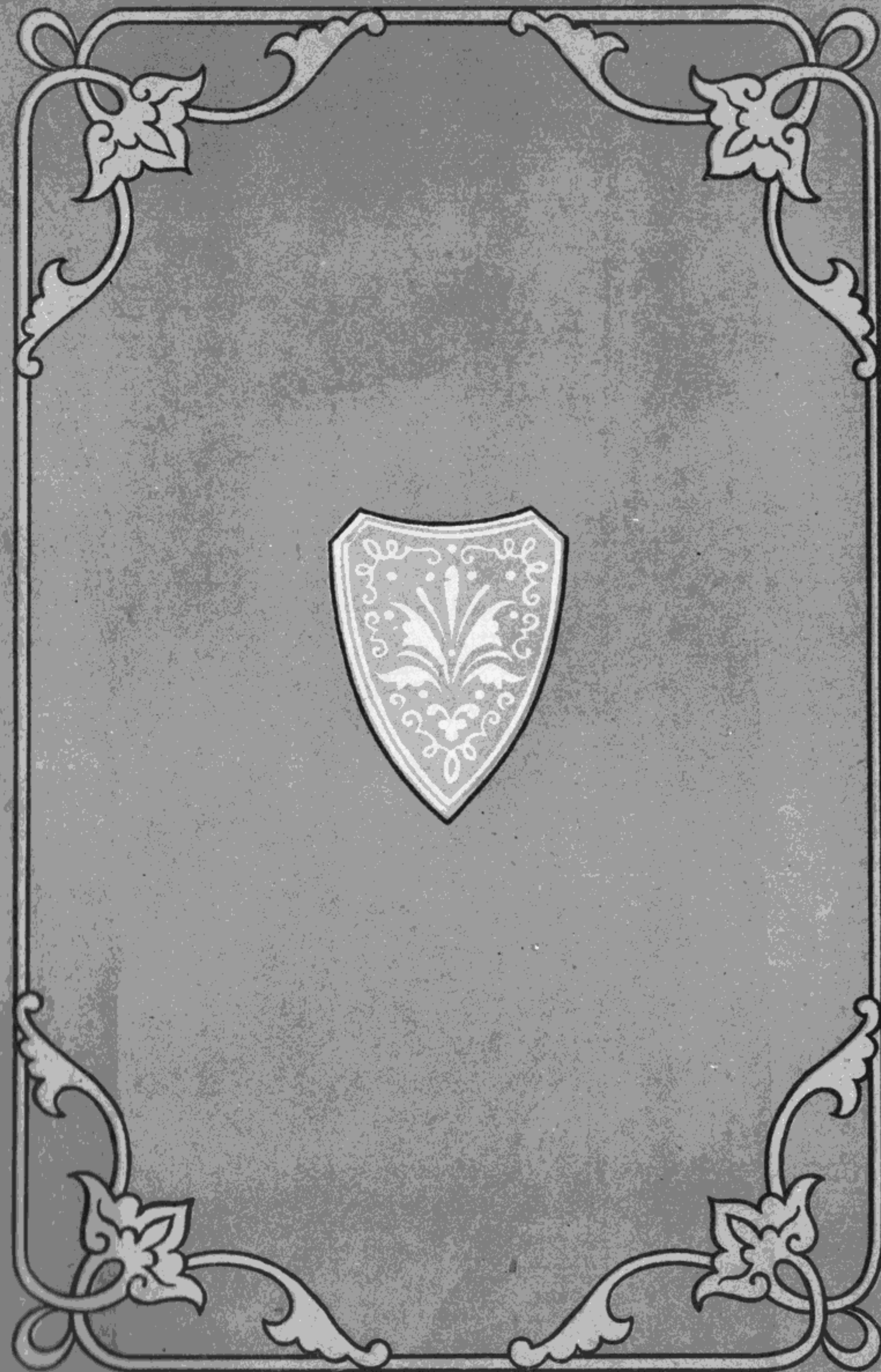
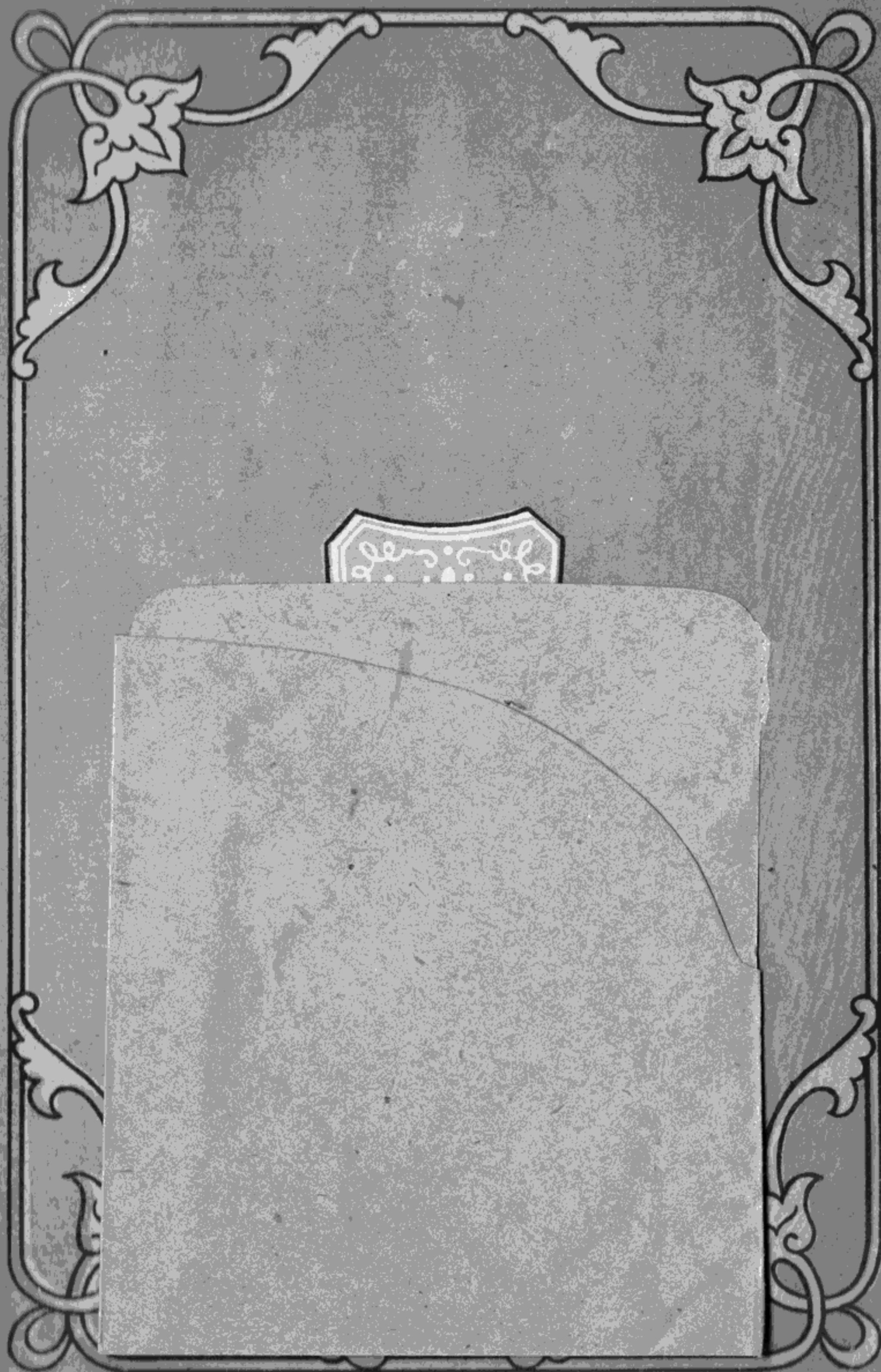

Blank label with faint, illegible markings.

THE
MUSEUM
OF
THE
MUSEUM
OF
THE
MUSEUM

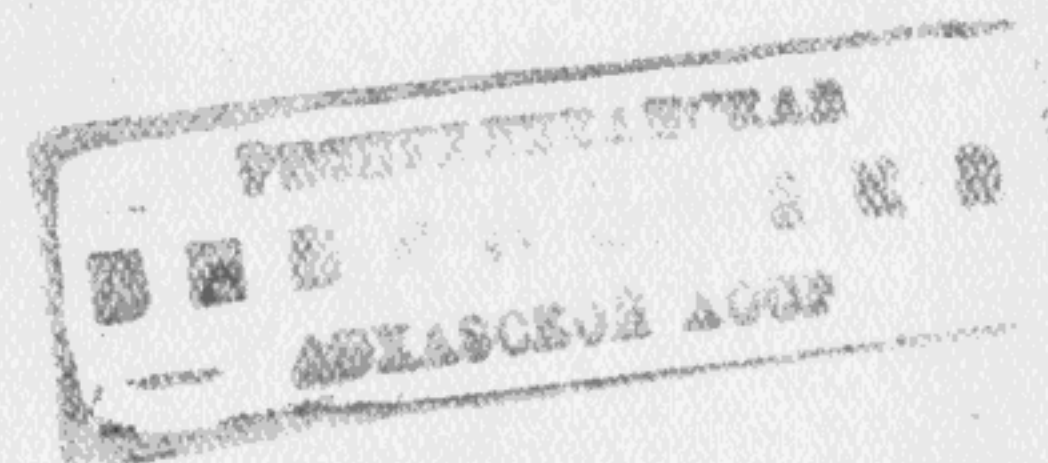

899.962.1

2 - 942

აფხუ ასოვეტ
ბიუჯეცია რეიდგელა

ს ა ო ვ ო ო პ ა ლ კ უ ი გ ო რ ე ვ ო

Перевод на абхазский язык
Д. ГУЛИА,
М. ГОЧУА.

Предисловие и примечания
Вл. МААН.

Под редакцией
М. ДЕЛБА.

Художник
С. ЛУНЕВСКИЙ.

ი გ ო რ ი რ ი გ ო რ ე ვ ო

ა ო ო ა

ავტორი ავრესტოზიანოვი ეთ.
დ. გულია.
მ. გოჩუა.

ავტორი ავრესტოზიანოვი ეთ.
მლ. მაან.

არედაქცია აზიური
მ. დელბა.

ახუდოვნიკ

ს. ლუნევსკი.

U476 2552

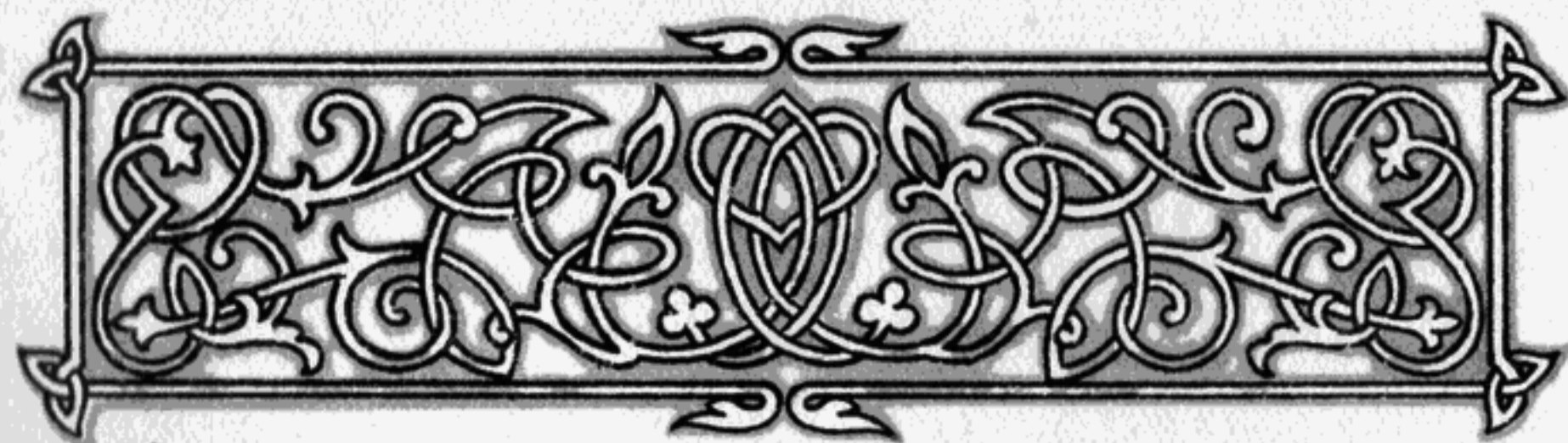
62

ᠠᠨᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨ

ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ

2526

იჰაქუნამგორშ ჰარა, აეშცია, აჟი-
ღტი აჟიადა იაჰჰიარაზ იგორ¹
იეიბაშრატი, იგორ სვიატო-
სლავ-იტა. იაჰჰიარცუ უბრი აშია
უაჟიტიი აამთაზ იშუჟოუ
ეიტუშ, ბოიან² იშუიჰიოზ ეიტუშ
აკუმკუა. ბოიან იყადაშა ზჰიოზ
ადიუ აშია იზიჰიარცუ ითახხარ, აწდა,
ამახუთა რაცია ზმოუი, აქუჯმა ხუა
ადგაღ აჭუ იყოუი, აფთა აწაყა
იდუეიუა აუარბეი ირეიტუშოტიუან.
იგუადირშიონ, იჰიონ ანკა იყაზ
აიბაშრაქუა, აიდუხარაქუა რტი. ნას

ჟიან-ხეშეცბაკ ამშოვნ ყუზ გუართა
ირეშთეიწონ: იზეხდოზ უი რათხადა
აჟიტი იაროსდავი³ აკასოგქუა⁴ რპო-
დქუა რჭათხა რედედია⁵ დეივზზზზ
ახაწა ჯბარა მსტისდავი,⁶ ზეილდა
დუყამ რომან⁷ სვიატოსდავ-იფეი აშია
რზაჰიონ. ბოიან ჟიან-ხეშეცბაკ ამშოვნ
ყუზ გუართა ირეშთეიწომეზტ, ახა
იყადამშა ზჰიონ ინაციაქუა (აშია
ზციჰიონ) არახუცქუა ინარჭთიშუან,
ნას ურთ არახუცქუა აჰცია ახდ-
ათშა დდერგონ.

ჰადაგაპ, აიშცია, აბრი აჟიბჟ
აჟიტი ვდადიმირ⁸ ინაირკნე, ზეზშოვ
ბაალუღუანე ზხაზ იყაზწაზ, ზგუ ხაწა
ლუღუარადა იზერწარეზ უაჟიტი იგორ
იყენდა; აბრი აიბაშრაზ ლუღუადა
იჩანეიბითა აპოღკ ჯბარაქუა იმანე
აპოღოვეცცია⁹ დრეჭუდჟეიტ, აურესქუა
რდგდღ აზ.

უბასყან იგორ დხაფშონე ამრა

ლაშა დანახუათშ, იბეიტ: უბრი
ახდტი ირ ზეგდ ალაშცარა შოვრხა-
ფაზ. უს ნარეიჰიეიტ ირ: „საშცია, არ!
ჰარშერ ეილდუპ, ჰტყუანე ჰარგარ
აწკეს. ჰნარეჭუტიაპ, საშცია, ჰჩო
თოულანქუა, ნას ჰანძაათშოვდაპ დონ¹⁰
იაწია“! აჰ აიცრაშიარა იხშოვ იცია-
გჟეიტ; აბრი აციგდა იაზჰიანე იიბაზ
აწკეს ეიააიტ დონ დუ აბარა იგუ
აზჰიარა. „ისტახუპ, იჰიეიტ, სუფსა
ფესწიარცე აპოღოვეცცია რდო აწ-
ხუან; შიარა, აურესქუა, სშივდანე
ისტახუპ სხე თასერხარცე, მა სკუად¹¹
ხდღადა დონ აძე ზჟიერცე“.

ო, ბოიან, აჟიტი აამთა აყარმა-
წეს, გუანედა აწდა უნეჭუფადა-ააქუ-
ფადო, ხშოვდა აფთაქუა ურეწადანე
უფერუა, ხდძდა-ფშადა აბრი აამთა
ავგანკ ინეიდარსნე, ტროიანაა¹² ურეშ-
თა, უჰუა ადიქუა უნარხესნე აშხა
უნარხადანე, აბართ აპოღკქუა აშია

რზუჰიარ! აშია იზჰიარტოზნ იგორ უი
იმოთა (აბას): „ფშატიდაკუმ ახმეც-
ბაქუა ადო-დუ ახა იკელზცა; ფსაა
გუართამ დონ დუ ახა ივუა ინეიუა“...
მა (აბას) აშია ჰიარტოზნ, ბოიან იყა-
დაშა ზჰიო, ვედესოვ¹³ იმოთა: „აჩ-
ქუა კაერკაერუეიტ სუდა¹⁴ ნერცი,
ახაძ-ათუშა რეშთებუ გოიტ კიევ“...¹⁵

აბეკაქუა ადერჰიოიტ ნოვგოროდ,¹⁶
პუტილოვ¹⁷ იგდოლუპ აბირაქუა; იგორ
იაშა ბზია ვსევოდოდ¹⁸ დიზფუშუპ.
უს იჰიონ აბრი ადუმპეი ააპკ ვსე-
ვოდოდ:

„უარა აძიკ უოლუპ სარა იაშას
ისემოლუ, უარა აძიკ უოლუპ დაშარას
ისემოლუ, უარა იდაშოლუ, იგორ! ჰარა
ავჯაგაგა სვიატოლსდავ ჰაიფაცოლუპ.
აკუადერქუა რქუწა, საშა, უჩუ თუ-
ლანქუა, სარა სტიქუა ხოიოლუპ, აკუა-
დერქუა რქულუპ, უახა იყოლუპ ჰაფ-
ხაყა კურსკ.¹⁹ სარა სუაა, კურსკაა,²⁰

იყაზოლუ, კერ იადაფშოხაოლუ უაა ლუ-
ლუაქუოლუპ: იხუჰნატი აიბაშეგა ბეკა
ბეუ იაშცეღან, აკუადი ხელფაქუა ირ-
წააძან, აფსა აწეხუა დარა რზ იციმი-
ჰან; ამვაქუა ურთ ირდერუეიტ, ათა-
ჰარაქუა ურთ უაჟი ირემბეიტ; რხ-
ქუა ხოიოლუპ, რხცქუა რხხოლუპ,
რაჰიარქუა ხელუპ, დარა რაკუზარ იშა-
ყაო ადოი იქულუპ, აბგადუქუა რეიფშო,
ხაძ ზდოლუ აკე ყაჰწანდაზჰია, რაჰ იზ
ახაძ-ათუშა“.

უბასყან იგორ იხატიო შკელ იშაპე
ნკელფეიკენ, დიჰუიდან ადოი დნქუ-
დუეიტ. ამრა იმვა არდაშცონ; აწხ
იაზტიაზ ადელ მაცოეს აფსაა არჰუ-
ხოიტ; აგეგშიგ რეშთებუ გუეიტ
ააიგუა, დივ²¹ აბეუ გოიტ აწდა აქუცი-
აჰუ, ირდნაწოიტ იაზძერზრაზ ირ-
ზემდერუა ადგაგა, ვოდგა,²² პომორიე,
პოლუდ, სუროჟა,²³ კორსუნ,²⁴ უარგა,
ტიჟტარაკანტი იდოდ!²⁵ აპოდოვეც-

ცოა იღმეზ მკა ჭჷცლა ეიბარჷნ
ოცეიტ დონ დუ ახჷ: რუარდჷნქუა
აჭჷჭჷაჷა აწხეზონ რეშთეზ გოიტ,
ირჷაზ ამშჷნ ყეზქუა რეიფშ. იგორ
ირ დონ აშჷყა იგოიტ. აბარ არეცჷარა,
აწარ აჯქუა რახჷ იფხანაცოიტ; აბგა
დუქუა აგუაჷარაქუა რახჷთი ირეჷმა-
ქარეიტ; აუარბაქუა კიოუა, აბაჷქუა
რახჷ აგეგ-შიგე ირეფხჷოიტ; აბგა-
ხუჷქუა აკუადძე ყათშქუა ირეიშჷ-
ეიტ. ო, აურესქუა, უაჷოშთა აჷიბა
შინახჷსნე შინეჷდჷ შიარა!

აწეხ აუხან, იშჷაძომ, აშიათშ ალა-
შჷარა ნაცჷრეიტ, ალაშცარა ადოქუა
ნეხნაჷეიტ; აყარმაწეს ბჷქუა თენი-
ხოიტ, ალაჷიბაქუა აყერრა იადგჷეიტ.
აურესქუა—ადი დუ ეწჷიბაქუა კუადძედა
იხერკააიტ, რხაზ ირთახჷუპ ახჷძ, რაჷ
იზ ახჷძ-ათშჷა.

ახუაშჷა აჩჷნე შეჷდა აბართ ირ-
კუაჷაიტ აპოლოგეცცოა რპოდე ჭეჷგა-

რაქუა, ახჷაქუა რეიფშ იკუადააუა
ასაზან ინეჷდჷეიტ, ინეიზრეიტ
აპოლოგეცცოა რეჷსახუჷ-ფეშჷაქუა,
ურთ ირეშთარხხნე ახჷ, ზეხუ დუუ
აბარჷნ დეხქუა აჷიჷაქუთსაქუა,
მაღქუა, ახამქუა ცჷას იხერეიტ
აბარაქუეი აჷიზწიარაქუეი რჷჷ,
იარა უბას უბრაჷ იხერჷდან იქუწანე
იყაზ აპოლოგეცცოა რეიშოწატიქუა-
გჷ. აუხუამა ბირაყ შჷკუაჷაქუა
აყათშ რჷჷკურშჷანე, ალაბა ყათშ
ახუ რაზნედა იჩათანე—ახაწა-ჯბარა
სვიატოლსდაგ-იფა იზ! ასაზან აჭჷ
იხარყუსჷეიტ ოდეგ ითეჷრა ჯბარა.²⁶
ხარაძა ინათრეიტ! უი მიტი გუნერხაგას
ახჷშცბაზგჷ, ახჷშ აზგჷ, უარა აჩ-
ჩარხუ ალაჷიბა ეიქუაწიბა აპოლოგეც
უზგჷ! გზა²⁷ დეთრესნე დცოიტ აქუჯმა
ხუა ეიფშ, კონჩაკ⁸ უი იმჷა დონ დუ
ახჷ ირხოიტ.

ადერჷაჩჷნე შჷაანდა აშიათშ შიარ-

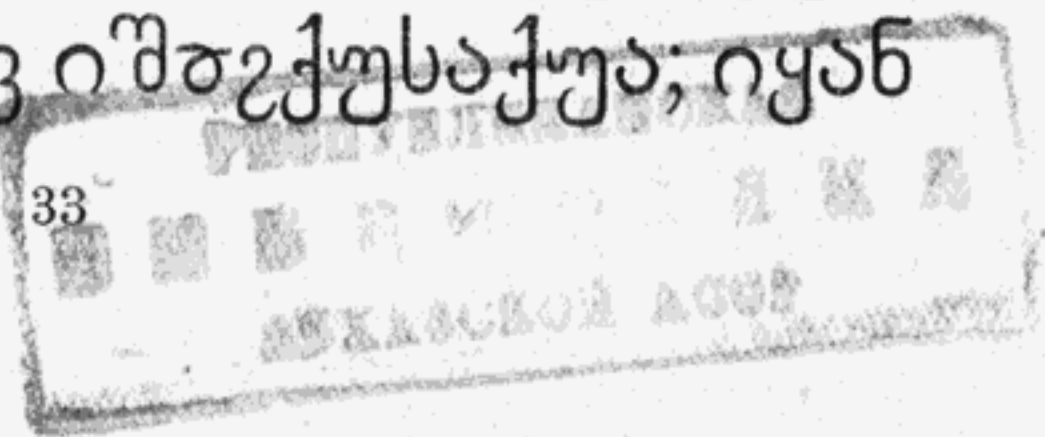
წიგრა იღნარდერუეიტ აცოზღაშაძარა,
 აფსთჰია ეიქუაწიაქუა ამშაძნ ახდტი
 იაახადლოიტ, ირხაფარც რთახუპ ფშე
 მრაკე,²⁹ ურთქუა ირდლოუპ იდაკდ-
 ღაკდუა ამაცოეს იაწიაქუა. ადვდრა ლუ-
 ლუა ყადარცე იყოუპ. ხჭაწას იგვდწია
 იდუეიშტ აქუა დონ დუ ახდტი! აბრაყა
 აფსაქუა ფეწიწიაპ, აბრაყა აჰიაქუა
 ჭაუყდყაპ აპოლოვეცცია რკუადდ ხდ-
 ფაქუა იახდაქუშიო კაიად³⁰ აძაჭა,
 დონ დუ ააიგუარაჭა. ო, აურესქუა,
 უაჟიშთა აჰიაა შიხეწნე შიქუდტ
 შიარა!

აბარ აფშაქუა სტრიბოლჟ³¹ ამო-
 თაცია, ისუეიტ ამშაძნ ახდტი, იხ-
 ჭაახა ირესუეიტ იგორ იპოდე ჯბა-
 რაქუა. ადგდდ აგუგუა ახგოიტ, აძ-
 ქუა ხუაშხა იდუეიუეიტ, ასაბა ადოქუა
 ხნავოიტ, აბირაყქუა ირჰოლოიტ: აპო-
 ლოვეცცია ააუეიტ დონ ახდტიი, ამ-
 შაძნ ახდტიი; ზეხდენჯარა აურეს

რერ ირესუეიტ. ავსთაა ხშაქუა
 ბჟედა ადოქუა ხერკააიტ, აურეს ჯბა-
 რაქუა ურთ კუადდე საფარდა რემვა
 რკოიტ.

ადუმპეი ააპკე ვსევოდოდ! უგვდოუპ
 აიბაშრაჭა, არ ახჭაქუა რქუურ-
 პყყოიტ, იფეხხაა იქუუწოიტ აკუადდ
 ხდფაქუა ჯაერტი აჰიადა. უარა,
 ადუმპეი, უხდტიო კუადდ ხდფა უხა-
 ჭქო უახდენკათო აპოლოვეცცია რხე
 ჭეკგარაქუა უაყა იშთადლოიტ, აჰია
 ძრეჟიდა იფეხხააუპ ავარცია³² რკუადდ
 ხდფაქუა უარა უდა, ადუმპეი ააპკე
 ვსევოდოდ! აეშცია, ხდძი-ფშეი, ზებ-
 ზაზარეი, ნასგდ ზაბ იხდტიო ჰიენთქარ
 ტიართა ჩერნიგოვ³³ აქადაქა, ზეფჰიეს
 ბზიახუ, აფშაძახუ გდებ იფჰარი,³⁴ დებ-
 ზიაბარეი, დგუბზელრეი ზხაშთაზ
 იზე ახურა ზაკუბეი!

იყან ტროიან³⁵ იშიეშაქუსაქუა,
 იიასიტი იაროსდავ იშაქუსაქუა; იყან

ოღეგ დანქუდოზ აამთა, ოღეგ სვიატო-
 სდავ-ოთა. უი ოღეგ ავუნტრაქუა, ახუ-
 შადრაქუა აჰიადა იცყა იგონ, ახჭა-
 ქუაგდუ ადგდუ იახიგძონ. უი ტმუტა-
 რაკან აქადაქა აჭუ ახდტი ჩუშკუდ
 იშაპუ ანკუდაიკ, უი აშთუბუ იაჰაუან—
 იაროსდავ დუ ითა ვსევოდოდ, ეს-შუჟ
 ვდადომირ იდუმჰა იშიაჰაუან ჩერნი-
 გოვ დახდუაზ. ბორის ვიაჩესდავ-ოთა
 იჩუხუარა ასუდ რჭუ დნანაგუეიტ,
 ნასგდუ აჰასკდუნ იაწიარა თანაჰი-
 ჰიეიტ ჟუგა ქურშიდა არუეს ჯბარა აჰ
 ოღეგ იგუ ახდუნხაზ აზ.³⁶ იარა უბრი
 კაიად³⁷ აყნუტი სვიატოპოდკ იაბ დი-
 გუეიტ უგორტი აჩუკუარქუა დრუბუა-
 ჰუაჰიანუ კიევტიი აცქა სოჭიახდ,³⁸
 უსყან ოღეგ გორისდავ-ოთა³⁹ იან
 აიჭუხარაქუა ირუჰჰაუან, ითახონ
 ამრა ანციახუ⁴⁰ იმოთა იმაზარა, აჰცი-
 რეიმაკქუა რან აუაა რენწერა რუფ-
 სთაზარა კააჭუხონ. უბასყან აურეს-

ქუა რდგდუ აჭუ იუარდა-შიარდანუ
 აკუნ იშუეიქუჭუტუაზ აციადლუა-
 ცია, ახა ურთ რცენხურას აჟაბააქუა
 აყუარაანქუა რხაყერუან, ინეიმწაწა
 აშუარაზ, აყუარაან ღრაქუა რაჟია
 შუგრჰიაც ირჰიონ, აჭატი ახდ ინა-
 ფერრაზ. უბასქუა იყან უსყანტიი
 აიბაშრაქუეი აიქუდარაქუეი რან,
 ახა აბრი ეიფუშ ეიბაშრა უაჰუ იმა-
 ჰაცტი.

შუჟ ინარკნუ ხუდუაზუნდა, ხუდუაზუ
 ინარკნუ შუარუაზუნდა ამჰასრა იაჭუჰ
 ახჭა ძრუჟიქუა, აჰიქუა აკუადი
 ხუდუაქუა ფერხააუეიტ, ახდხა დერ-
 გორტი აჯუტრ-ფსაქუა აპოდოვეცცია
 რდგდუ აგუახდ, იდერემ ასაზან აჭუ.
 ადგდუ ეიქუაწია ხყაან ბავდა, აჩუ-
 ქუა რშაპუ ინაწათსო, აშა ექურშუენ,
 აურეს დგდუ იაზუადუეიტ ადახდ ეი-
 ქუწარა.

ზაკუ ბჟუბეი, ზაკუ შთუბჟუბეი შუჟ-

ძა ხარანტიო? შეჟ-შიათჟ აგვდამთაზ
 ისაჰაჟა? იგორ ირ ირგეჟუეიტ: იგუ
 დადოჟ იაშა ბზიახუ ვსევოდოდ.
 ეიბაშუან ჩინაკ, ეიბაშუან ჳემშუ,
 ახემშუ რაან შებჟონ იკაჰაიტ იგორ
 იბირაჟჟა. აბრაჟა აძლდჟ კაიადა
 ახჟუან აეშცია ეიცრჟიიტ; აბრაჟა
 აშატი ჳე რზმხჟეიტ. აბრაჟა რჩარა
 იადგჟეიტ აურჟს ხაწა-ლულჟაჟა.
 აიბაშცია აჳე იადერშიიტ, დარგდჟ რხჟ
 აჟურწეიტ აურჟს დგდჟ. აჰასკდჟ
 ნჟშთაიეიტ აგუ იაბჟდჟ, აწდგდჟ
 ადახჟ ნეიჟუნაწან, ადგდჟ ახჟ ახჟ
 დანარჟუიტ.

აბარ, აეშცია, გურდჟახუ ჳდამ აამ-
 თა ააიტ, აბარ აცოჰიერა ამჩ ხნაჳეიტ!
 იგდჟ აგუალ დაჟდბოგ⁴¹ იმოთა იპოდჟ-
 ჟა რჰჟ, ინჟჟურჟეიტ ითჟჟჰახა
 ტროიან რდგდჟ, იმშჟენ ყზ მწი-
 ჟიჰახა, დონ ააიგჟა ამშჟენ იაწი-
 ჰჟ აძჟ თერჩიჟო იაახდნარშჟეიტ;

აძჟ ახდერშო იკანაცეიტ ნასჟ ჳდამ
 აამთაჟა. აჩჩარხუცია ირჰაგდანჟ
 აჰცია რეიბაშრა აწჟხუა თწიეიტ,⁴²
 იზბან აკუზარ, აეშა აეშა იეიჰიონ:
 „აბრი სარა ისტიჟ, აბრიგჟ სარა
 ისტიჟ“. იადგჟეიტ აჰცია ახჟჰაზჟ
 „აა ადჟ“ აჰიარა, დარა-დარა აცოგდარა
 რზეიბაჟა იადგჟეიტ. უბრი აამთაზ
 აჩჩარხუცია ჳეხდჟჯარა აურჟს დგდჟ
 იაჟურდანჟ ეიმჟრწიონ, იყარწონ რნაჰ-
 აჰჟ.ო, ხარაძა იცეიტ (იადგუადჟეიტ)
 ახდშცბა, აწარაჟა ნჟხჟა,—ნაჟ ამ-
 შჟენ ახჟ! იგორ იპოდჟ ჳბარა ჟაჰა
 იბზახომ!

ინიზჰჟდჟეიტ იშთახდადა კარინა,⁴³
 ჟჟედიაგდჟ⁴⁴ ჩჟდა დჟჟა აურჟსცია
 რდგდჟ დნჟჟურჟეიტ, აჟჟგა ამცა
 ნჟჟურდჟა ამცაბზტი ტიჟჰადა.⁴⁵ აჟ-
 რჟსცია რჰიხაჟა იწიჟუან ამჟტჟმა
 ჰიონ:

„ჟაჰა შთა ჰხაცია ბზიახუჟა ჰხჟ

იპაზთაკდომ, ჰაგდზრზხუცუამ, ბდაღა-
გდუ იაბაშაშამ, ახი არაზნი რფშაძა-
გას ჰია უაჰა იაჰზყაწაშამ“. იღზზ-
ღზიტი, საშცია, კიევ გურჰაღა, ჩერ-
ნიგოვ აქუდარაქუა (ანასუფდარა-
ქუა) რღა. აღახდ ეიქუწარა ნახა-
ტიეიტი აურეს იღგდღ, აგურჰა ღუ
ნაღაჰაიტი აურეს იღგდღ. აჰცია ღარა
ეიბაჰონ, რზხუშად ეიბაჰიონ, ეგდერთ
აჩარხუცია აიაირა რნაჰაჰუ იაა-
განუ იგეჟუა ინუშთაფუშ-ააშთაფ-
უშუა იქუნ აურეს იღგდღ, შიახტინუ
ეშუჰკ-ეშუჰკ რგონ ჰნათაკ ახდტი.

აბართ ახაცია ჯბარაცია სვიატოლს-
დავ იფეი, იგორი, ვსევოდოდო რეიმაკ
აიღარახდ იიარგუეიტი, აისრა, აიბაშრა
აყუნძა ინეიბაგუეიტი. უი ხუჰჰკ იააი-
ქუირტიაშია (ირთუნჩიშია) იუიტი ურთ
რაბ სვიატოლსდავ გუჟიდაციგა, კიევ-
ტიი აუაჰ ღუ; ხღა-გუღა ინეიდუეი-
წეიტი იპოდკ ღუღუაქუა რღდუეი

რჯუტი აჰიაქუა რღდუეი, დნუქუ-
დუეიტი აპოდოვეცცია რღგდღ; იკუა-
ჰაიტი ახუქუეი ათაჰარაქუეი, ირხუა-
შიტი აძ-მჰასქუეი, აძიაქუეი. ითაირ-
ბეიტი აძრჰაშუქუეი, აბაარაქუეი.
აჩარხუცია კობიაკ⁴⁶ აგაჰაახდტი,
აიხატიუ პოდკ ღუქუა რახდტი აფ-
უშატიდაკუ ეიფუშ დრემჰწიჟიეიტი:
კობიაკ ღუფსიტი კიევ აქაღაქა აჰუ,
სვიატოლსდავ იაჰთერფარ რთუფ აჰუ,
აბრაჰა ადემცი, ვენეციანაარი, აბრაჰა
აბერზენქუეი, მოროვაარი სვიატოლსდავ
იღურა აშია აზერჰიოიტი, გუბლან ითა-
ნუ იხციაჟიოიტი აჰ იგორ, ამაზარა
კაიღა, აპოდოვეცცია რძ, იახდთაი-
ჟზ აყნუტი. ითარჟუტი აურეს ხდუ.
აბრაჰა აჰ იგორ ახდტიუ კუადერ ახდტი
დაქუტიეიტი ატიუ იკუადერ. აქაღაქა-
ქუა რთუქუა რღახდ ნეიქურწეიტი,
აგურღდარა აწუხუტია ფწიეიტი.

სვიატოლსდავ ფხძ გუჰ-ჰუჰკ იბეიტი

კიევ აშხაქუა რჭუ. „არი აწუხ აზუ
ახუდბეჩხა ინარკნუ აატი⁴⁷ კარუატი
აჭუ შად ეიქუაწოაკ სუდარპიონ,—
იპიეიტ იარა; ისზრნაპაუან აგურჰარა
ზდაჟუჟუ იყაზ ავუ იაწოა; ატიუმ-
დგუდ ჩჩარხუცია ახჭუა თრა თაცი-
ქუა რუდა აპიპიუპია აბერდუშ⁴⁸ სგუ
იქუფსო სერგუბზღრა იაჭუნ. აბარ
შთა ზექუ ხდუწიცაროუ სხან ათუქუა
ციუკუაჟიდა ინხუეიტ. ახუდბეჩხა
ინარკნუ აწხ დკდუშაანდა ადაპია
ციუხუაქუა აყერრა იაჭუნ პდესნესკ
ადიაჭუ. კისანოვ იბნარშიერა აყნუტი
ამშუნ იაწოახდ იქუყა იცონ დარა.

ეგირპიეიტ აპ აპთნუაა: „შთა, აპ,
აგურჰარა უხშუჰუ ამპუწანაკუიტ:
აბარ რაბ იხუტიუ პიუნთქარტიართა
იდახუფრაან იდუქუდუეიტ ჰ-ხდუცბაკ,⁴⁹
ირუშთარცუ აქადაქუ ტმუტარაკანი,
მამზარგუ ირჟიერც რუზხარა რკუად
ხუდუაქუა რუდა დონ აძუ აათტო. აბარ

შთა აჩჩარხუცია რასაქუა რუდა ურთ
ახდუცბაქუა რუმუიუჟიუაქუა ხდუ-
ხააიტ, დარა რხათაქუაგუ ეიხატიუ
ციუყადა ციგადა ირშაპაიტ.

დაშცარან უი ამშუ აჩხუ, ირხ-
დუეიტ აშიშუ ჰ-მრაკუ, ავუაყა მცათ-
შკგუ ეიხუდაციტი, ურთ ირუცნუ ამზა-
ჭუაქუა ჰბაგუ,⁵⁰ ოდუგუი სვიატოლს-
დავი, ადაშცარა რხათუეიტ, ამშუნგუ
იდუააყურდუეიტ, ახდ დუგუ დდუ-
გუეიტ უბრი ადა აჩჩარხუცია.⁵¹ აძუ-
ჰას კარიდა აჭუ ადაშცარა ადაშჰარა
იახათუეიტ, ბჟას თუჰროუშია აურუს
დგუდ რჩახდუგდუეიტ აპოდოვეცცია.
შთა ახდუძლ ახდ-ათუშა აწანარდიტი;
ამჩუმხარაგუ იაქუშიეიტ ახაქუითრა;
დოგუ ადგუდ ახდ დუდბააჰრიტი. აბარ
გოტტი⁵² ათუჰპაცია ფუშაქუაგუ
ამშუნ იაწოა აყუარაჭუ აშია ააცი-
რუგუეიტ, ახდხაპია აურუს ხდუ
აშთუბჟ რგო: აშია ახერპიუაჟეიტ

ბუსოვ⁵³ იხანტოი აამთა, შჷარჷკა-
ნოვ⁵⁴ იჭჷ აშაურა უაჷვ იგუ აზერ-
ხაწო. ჰარა აიბაშცია უაჷინატი ადახ-
ჭჷხრა ჰციოძტ“.

უბასყან სვიატოსდავ დუ ადაღერძ
ადაჷჷჷჷ აჷია იხჷჷჷჷ იდჷეიჭჷ-
შიეიტ, იაგიჰიეიტ, „ო, სარა სჷჷკუნ-
ცია⁵⁵ იგორი ვსევოდოდო! ციჷკა შია-
დაგჷეიტ შიართ აპოდოვეცცია რჷდ-
გჷდ ასადა იდაღერძჷშო იშიერ-
ტიარც, ახჷგჷ შიხჷ იაშიერგარც,
ახა ხჷძჷ ამამკუა შირიააიტ შიარა,
ხჷძჷდა იკაშითიეიტ აჩიარხუცია რშა.
შიარა შიხაწა გუჷბარაქუა იჯჷრდჷ-
ხჷუჷ, ხაწარადა ეიდართოლუჷ, იძრჷ-
ჷოუჷ. ახა იაზშიერჰაიტ შიარა სარა
სხახუ რაძნჷშო! დაგჷზბომ სარა
უაჷშითა ზგუამჩი დუდუოლუ, იბეიოლუ,
ეგეიბაშჷ დუუ საშა იაროსდავ,⁵⁶ ჩერ-
ნიგოვტიი აჰთნჷუაა იცნჷ, აფჷზაჷ-
ციეი ათათარციეი იცნჷ, სედაბირააი

ატოჰჩაკციეი იცნჷ, რევიგააი ოდჷ-
ბერააი იცნჷ:⁵⁷ ურთ მშიან კუადძტი
სათარდაგჷ, რმაგუ ხუწიქუა რაჰიზბ-
ბაქუა ჳრჷვწხნჷ, ხაწაბჷჷციგადა
აპოდკქუა ირიააიუეიტ, რაბდუცია
რჷხჷდ-რჷფშო აშთჷბჷ ჳქურჷუა. ახა
შია იშიჰიეიტ: „ჰაჭჷზბააჷ ჰა ჰამა-
ცარა აჩჷრხაწარა, ჰაფხაჷა იშთოლუ
ახჷდ-აფშო ჰა ჰამაცარა იააგაჷ,
იჰაჷსხჷოლუგჷ ეიჷაჰშოაჷ ჰამადა!“
უამაშია იბატიუმა ნას, აეშცია, აჷი
დჷჷხარ? ახჷშჷცბა აკრანახჷწუა,
ზჩჷჰარაკნჷ იმჷასუა აფსაატიქუა-
გჷ აჷიჷიოიტ, იზხუ ათჷჷ ქუნამ-
გაკ იაქუნარშიომ. ახა აბარ არჷც-
ჰარა! აჰცია ცხერაარა სერთომ. აამ-
თაქუა ზეგჷ კშოა-ჰიშოანჷ იყადჷეიტ.
აბარ რიმ⁵⁸ აჰიჰიარა იაჭჷუჷ აპოდო-
ვეცცია რაჰიქუა ირჷწაგჷდანჷ, ვდა-
დომირ⁵⁹ იაკუზარ დხუჷ. გუაყროლუჷ,
დახეიქუწაროლუჷ იყოლუ გდჷ იფა იზჷ!

აჰ დუ ვსევოდოდ!⁶⁰ უგუ ითაძამი
 უფერნე უარცხარანტი—უაბ იხდტი
 ჰიენთქარტიართა უბარცე? უარა იუდ-
 შოლიტ ვოდგა აჟივაქუა რედა ითერ-
 ჩიჩანე იკოუთიარც,⁶¹ დონგძე კუ-
 ადტი ხეღუადა ითუტარც. უარა არა
 უყაზარ, ატი-ფჰიეს ახამე დშიზბარენ,
 ატიო ამად დადტიაზბარენ. უარა იუდ-
 შოლიტ ამცაბზ ზჰუყო ხჰუადა უხეს-
 დარც, გღებ⁶² იფაცია ახაცია-ღევქუა
 რედა.

უარა, ახაწა ღევ რიურიკ, ნას
 დავიდ!⁶³ შიართ შიაკუძამი ზკუადძე
 ხეღუა ხედერკქუა შარძესოზ?⁶⁴ შიარა
 შიეიბაცია რაკუძამი იძერჟიუ ფსადა
 იხუუ დოუმპეიშია, იბეღუა, ირზმ-
 დერძო ასაკარიქუა? შირეჟიგედ, აჰცია,
 ახდტიო შკედქუა, ზგუ ნდერხაზ ჰაამ-
 თაზ, აურეს დგედ აზ, იგორ იხუ-
 რაქუა რზ, სვიატოსდავ-ღევ იფა იზ!
 გადიცკტი ისმომეისდ⁶⁵ იაროსდავ!

უჩიჰჰარაკძანე უახატიოუპ უარა
 ხედდა იჩათოუ უჰიენთქარ ტიართა,
 უგორტიო აშხაქუა უეიხატი პოდკქუა
 რედა იწერგუანე, აკოროდო იმჰა ფწია-
 ნე, დუნაი აგუაშიქუა ნედაწანე,⁶⁶ ახდან-
 თარა დუქუა აფთაქუა ირხერუააუა,
 აძბავცია რტიო დუნაინძა. ადგდი-ამა-
 ციესი ზდოუ უქუარშოჰქუა კჰასო
 ადგედქუა ირნუპ; იაურტიუეიტი უარა
 კიევ აგუაში, უაბ იხდტიო ჰიენთქარ
 ტიართა უახატიოუ აყნტი უხესნე
 ირზუშთუეიტი ახჰუაქუა ადგედქუა
 რნავს იყოუ ასუდთანცია. უიეიხს, აჰ,
 კონჩაკ, ატიო ჩჩარხუ, აურეს დგედ
 აზ, იგორ იხურაქუა რზ, ახაწა ღუ-
 ლუა სვიატოსდავ იფა იზ!

უარა, ახაწა ღევ რომან, ნას მსტის-
 დავ!⁶⁷ შიარაკ ზქუმ შიხშოჰ ჯბარა-
 ქუა შიეხანე შიერგორტი ახაწარა უს-
 ქუა რახდ. უხადანე უძსოლიტი უარა
 უღევხა ახაწა უსქუა უანრეშთოუ,⁶⁸

ათუშა ზჩათანე, აფსაატი აწკეს
აიააირა იაზხუიანე იხლუ ახაშეცბა
ააპკე აითუშ. შიკეჯაგდე შიდატინტი
კუადი ხეღუაქუა რეწაყა შიგუშოფქუა
ირკურშოლუპ აიხატიე კუადიქუა.
ურთ ირეციშიანე რგუ თრესტ ადგდე,
ნას ატიედაქუაგდე რაციანე, ხანაა
რტიედაქუა, დიტვაა, იატვიგაა, დე-
რემედაა, აპოლოვეცციაგდე⁶⁹ რათსაქუა
კარეჟი, რეხქუა რყუნე ირეწაგდე
ურთ ასა ჯუერდხქუა. ახა უაჟიშთა,
აჰ, იგორ იზე ამრა ალაშთარა აშიშე
ახათეიტი, აწდაგდე აბლდეც აბზიარაზე
იჭუმშიეიტი! აძემვასქუა როსი სუ-
დეი ირევაზ აქადაქუა ზეგდე რშეიტი.
იგორ ირ ჯბარაგდე შთა აფსუ უზერ-
ხაწომ! დონ უფხდოიტი უარა, აჰ, რეზ-
ჭუნათუეიტი, ირეფხდოიტი აჰცია აია-
აირაზე. ოდგა დუაცია,⁷⁰ აჰცია ჯბა-
რაქუა, აიბაშრაზე იხოილუპ.

ინგვარი ვსევოდოდი, მსტისდავ

იფაცია რეხეკგდე,⁷¹ იბზიამ თეკრაკ იხ-
ფრააზ შიკეწიეჟივა ფსაატიქუამ! აია-
აირა იატიუ წითათსარადა აკუძამი
შიართ აჰაბდაქუა ეიდჰია იშეჟიგა?
ირეჟიუაზი შიართ შიხდტიე კუადი
ხეღუაქუა, შიპოლიაკტი აფსაქუა, შისა-
კარქუა? შიხეჭა წარქუა რედა ასაკარ
აგუაში ჯლაშიწ აურეს დგდე აზე,
იგორ იხურაქუა რზე, სვიატოლდავ იფა
ლეზ იზე!

სუდაგდე უაჟიშთა რაძენ გუა-
შიხა ახახაჰია იაიქუთიო აქადაქა
პერეიასდავდე ახა აცარა იაყუწი, დვი-
ნაგდე ძთაბაარახა აჩიარხუცია რეჰი-
ჰიაბჟე იაწავენე იქუშმე იცოიტი ზხეფ-
შა ციგდოლუ აპოლოჩიანცია რახა. ვა-
სიდგოვ იფა⁷² იზიასდავ ზაწიეკ ასა
წარქუა რედა იშთებჟ ირგეიტი აღილო-
ვეცცია რეკუადიტი ხეღუაქუა, იაბდუ
ვსესდავ იხაძ იწაირიტი, იარგდე იხა-
ჩაგა საფარ ყათუქუა დეშორეწაგდეაზ,

აშაცა შაარწიერაჭუ ადრტოვეცცია
 ასაქუა დედერგუეიტ, აშთახდუ აკა-
 რუატ აჭუ დანქურწა უს იპიეიტ:
 „აჰ, უარა ურ, აფსაატიქუა რემწიე-
 ვაქუა ნარხარკეიტ, რმა აშიარახქუა
 იდერბზეიტ!“ დეყამზეტ არა აიაშა
 ბრიაჩისდავგდუ, ეგი—ვსესდავგდუ; იარა
 დადიკნუ იცია-იჟუ ეიბაგა ივანდ-
 შიეიტ იხდტიუ ეიმხუცხა იბერდაშ
 ფსუ. რჩუშთარკტ აბუქუა, აგურღმარა
 ეიხსულდტ, იადერჰიოიტი გოროდენსკ-
 ტიი აბუკაქუა.

იაროსდავი⁷³ ვსესდავაა რმოთაცია
 ზეგი! რხქუა დაშიერყუ უაჟიშთა
 შიბირაყქუა, ხდმძლუ ზგაზ შიასაქუა
 რთრაქუა ირთაშიწ. შთა უსგდუ იში-
 ციეიტ შიამბდუცია რხდ-რეუმშა.
 შიართ შიუს ხუაშქუა რდა აურეს
 დგდუ იქუჟიგადო, ვსესდავ იმაზარა
 იადშიეფხადო შიადგუეიტ აჩიარ-
 ხუცია; ათეძშია ციგდაქუეი აიმაკრა-

ქუეი როუმო იზხყაძანგდუ იყადა
 პოდოვეცაა რდგდუდ აყნტი ამჩმერ-
 ხარაქუა!

აბუბატი⁷⁴ ტროიანოვ აშიეშუ-
 ქუსაზუ აწიუ თეიფსეიტ ვსესდავ⁷⁵ ბზია
 იიბოზ აფჰიეზბა დხდძადა. იჩუ დზ-
 ქუტიამ იშხუა ნარბანუ აქადაქა კიევ
 დნადხხუდან, იფსა-ფუქუგდუ ნახიგძეიტ
 კიევტიი ახდტიუ ჰიენტქარ ტიართა,
 დენრდფეიტ ურთ დგგ-შიეგ ააპკხა.
 აწუხ აჩააიუნაშოლნუ ბედგოროდნტი
 ანაყუა იაწია დნადდუეიტ, აშიეჟ აშთა-
 რაზუ დვადგდან, ეიხადა ნოვგოროდ
 აგუაშიქუა აამეყდყდან, იაროსდავ
 იხდ-იფშა ცყა-შიყა იქუიწეიტ.
 ქუჯმოუშია დნადფან დცეიტ დუდუტო-
 კნტი⁷⁶ ნემიგანძა. ნემიგა ახქუა ხსანუ
 ნემვოუშია იშთარწოიტ, ირდაჰიოიტ
 ჯუტრტი კადაკუტდა, რფსთაზარა ადა-
 ჰიარა იანერწოიტ, რცია-რჟუ ფსაყდანუ
 რფსუ ადდერშიშიოიტ. ნემიგა აყუარა

შაარწიერაჭუ ბზიარამ იღაწოუ, აუ-
რეს წეიცია რზბაჟქუა როუპ უა იღა-
წოუ. აჰ ვსესღავ აუაა რუსქუა იძბონ,
აქაღაქაქუა შუანუ აჰცია ირითონ,
იარა უახუღა ქუჯმაშია დუჭუქშიო
ადგუდქუა ირზონ: კიევიტი არბაღ-
ქუა რჭუთუბუ გაანძა ტმუტარაკა-
ნუნძა დნაძონ; ხორს⁷⁷ დუ იმჰა ეივი-
წიონ ქუჯმოუშია. პოდოცკ იარა იზ
აცქა სოჭია აუხუამაჭუ შუე ნუჰია-
რაზ აზარკად იასუნ, იარა კიევი
ღახუგაზ იაჰაუან უი აბუ. იცია-იუ
ეიბაგა იაღაზ იფსუ, იათხაჟა დუქუ-
შიაშუაზ იათუნუღანუ ეიდნარგონ, ახა
ღასსუ-ღასსუ აგუაჟრაქუა დრზნიაუან
იარა. უი იყაღაშუა ზდერუა ბოიან
ყუშუგუ ფუხა ეიჰიახან: „იგუზმაღუ-
გუ, ეიდყა-ხუაროუგუ, ფსაატი ეიდ-
ყაგუ ანცია ისუდ იზაცოცომ“ ჰია.

ო, იქაღაშუა აურეს დგუდ, ია-
გუაღაშიონაწუ ფუხატი იამთაქუა,

ფუხატი იაჰცია! უი ვღადიმი⁷⁸ თაჰ-
მაღა დუზრუღაფადომუტი კიევიტი აშ-
ხაქუა. უაჟი უი იბირაჟქუა შოუკუ
რიურიკ იტიხუეტი, ეგუდრთ — დავიდ,⁷⁹
ახა იხარბღაჟარხუეტი დარა, აფსაქუა
რაშია ჰიარაგუ უბას.

დუნაი აძემჰას აჭუ იგოტი იაროს-
ღაგნა⁸⁰ დუ; უაჰუ იზმდერუა კუკუუკ
ეიფუშ აშეჟ იღჰიოტი: „სცაჰ, ღჰიოტი,
სკუკუუხა დუნაი ახა სფერუნ, ისერ-
ბააძაჰ იფსუდციაღუნუ სმაღრა კაი-
აღა აძემჰას აჭუ, იჭუსრუცქააჰ აჰ
იცია-იუ ღუღუა იამოუ აშაარწიერა
ხურაქუა“.

იაროსღაგნა აშეჟ შუაანძა აქაღაქა
პუტიოვდ ათძაჭუ დწიუაბუ ჯქუჟუეტი,
უი დმუტკუმა იაღოუ: „ო, აფუშა-
ცოგა! იზბან, აბას უჭართუნხა აჰ
იღუნუ უზისუა უარა? უჟიჰა დასქუა
ირუნწან, იზრზააუგოზი სუჭუგუ-
კააუა იეიბაშცია აღა იხჭუაქუა?

ოუზმხლბი უარა აჟივან აჭუღ უჩა-
ჰარაკნე, აფსთჰიქუა რეწაყა აქუზაა-
რა, ამშუენ იაწიქუა აფრა ღბაქუა
გრზაზო? იზზ, აჰ, სარა სგურღმარა
ეიმხუჟიან აშაც იზღაურძუა?

იაროსღავენა აშეჟ შაანდა აქადაქა
პუტივღ ათდაჭუღ ღწიუაბჟ ექუზ-
უეიტ, ღმეტკუმა იადოუპ: ო, ღნეპრ,
ზეზდ ღუ ხარა ინაზხდოუ! უარა ახა-
ჰიტოე შხაქუა⁸¹ ღუხნე ოუგჟეიტ აპო-
ღოვეცცია რეღმღე უაგუღსნე! უარა
იშთთაა იუმა უქუნ, იუგონ კობია-
კოვ⁸² ირ რყენდა სვიატოლსღავ იკანჯა-
ქუა. ღესზააგა სარა, აჰ, ბზია იზბო,
სეზჭუგუკააუა, ციკაა სეღალერძ
აშუაქუა იზსმეშთერცე ამშუენახდ!

იაროსღავენა აშეჟ შაანდა ღწი-
უაბჟ გოიტ პუტივღ ათდაჭუღ,
ღმეტკუმა იადოუპ: ო, იღაშოლუ, იღა-
შუაძოლუ უარა ამრა! ზეგდ-ზეგდ რზ
უარა უფხოიტ, უზამანოუპ უარა!

იზზ, აჰ, სა სემეშუ, სეზჭუგუკააუა
იეობაცია უმრახუაგა ცაქუა იზღურ-
ბღლუა უარა? ძე ახდუაძამ ასაკარ
იქუკნე იზურშუაბო, რეცქუა ზურ-
ჰიუა, ეიკუარწიო იზყოუწო რეზ-
ჭუათრაქუა.

აწეზ აგუთანე ამშუენ აჩუარეცი-
გეიტ; აძე თჰიო ეიკუარწიოუა იზღტ
აჭერთენ-ციგა ეიმახუღანე, ანცია
აჰ იგორ ამჰა იირბოიტ, აპოღო-
ვეცცია რეღმღე აყნეტი აურეს ღგდღ
ახდ, იაბ იხდტიე ჰიენთქარტიართანდ.
იზციღჟეიტ ხუღბეჩხატიო აშიათშ-
ქუა. იგორ ღეციოუპ, იგორ ღეციაამ, უი
გუანღდა იშიოიტ ღონ აძემჰას ღუი
ღონეც ხუჭი ირბჟოლუ ასაკარ ზაყა-
როლუ. იჩუე ხოიან წხაგუთანე. აძ
ნერციტი ოვღურ⁸³ ატერში დიზასტ,
აჰ იგუ იჩუანიწიტ, უი აღა დეეიტ
აჰ იგორ, ღეყამ უაჟიშთა. იბჟე ირ-
გჟეიტ, აუუ ექუგჟეიტ ადგდღ, აშუ-

შეაპია იაიდადგეიტ აშაც, აპოდო-
ვეცცია რქადქუაგდუ ააწეს-მესიტ,
ეიგუნეცტ. აპ იგორ აფშეძე ეიფშე
აკადამრა დაბცეიტ, კუატა შეკუა-
კუოლუშია დენხეღეიტ აძე. დეიწას დუუ-
აძა დეფან აჩუ თუღან დნაქუტიეიტ,
დაგდენჩეღეიტ, დქუჯმა შეკუა-
კუახა. იჩეკენწა დქუყმა დცონ უი
დონეც ადოქუა რედა, დხადტ ნას აჟივან
დენხეღეიტ, ღვდურ დებგადუხა იჭუ-
ღეიტ, აძაძა ხეშიაშია გუშე-
ფედა ეიმპიო; იდერკარეიტ, იხურეიტ
ურთ ავჯაგდუ რჩუ თუღანქუა.

დონეც იპიეიტ: „აპ იგორ! იმაქემ-
კუა იყადამტ უარა უბე ახედ-ათეშა,
ახეჩხუა-ციაჟიარა, კონჩაკ იბე აგუა-
გარა, აურეს დგდუ აბე აგუეიწეხრა!“
იგორ იპიეიტ: „ო, დონეც! იმაქემკუა
იუბეფშეუპ უარგდუ ახედ-ათეშა, უცო-
ქურფაქუა დრენწანე ან დანხეღეიტ
აბე, ურბენტიე ყუარაქუა რჭუ აშაც

იწია ახიბეშოლუწაბ აბე, აწდა იწია
აწაყა უნაყუ ფხაქუა დანხეღეიტ
აბე, დანხეღეიტ აბე აძაჭუ უკუატი-
უშია, აცოქურფაქუა რჭუ ჭნეშეუშია,
ხეშეუშია აფშეაჭუ“. უს იყამ, რპიოიტ,
აძემვას სტუგნა; იყუწია ხუჭხა ახა-
თადა, ატიემ რვაშექუეი აკუარა ხუჭ-
ქუეი ადგადანე ათადართაჭუ აჩუ-
თბაანე აყუარა ხუაშ აჭუ დნეპრახე
იმვა აშიაპაიტ არფეს აპ როსტისდავ.⁸⁴
დწილუეიტ როსტისდავ იან, უი დდწი-
ლუეიტ დეჭკუნ არფეს აპ როსტისდავ.
„აშითქუა დრეცპარშან რგუ რედახე
ეიქუშე იაიდაგდუ, აწდაგდუ ადახე
ეიქუწა, ინკახუცუა იგდუ, ახუდა
აკუარჩი ასაარაყა იხერხუანე“.

იკაჭკაჭემ ბებუ გო: უი იგორ
იშთა იხედანე იცო გბაი კონჩაკი
რეშთებუ აუპ. უსყან აყუარაან ეიქუა-
წიაქუა ყერუამეტი, აყუარაან ჟივამ-
ქუა რბუ რეხუდაციტი, აკაჭკაჭეუაგდუ

ყველაშენებელ, აწდა მახუჭუა იპიპო
ორქუნ აკუმბარ. აწდარკუკუქუა რჭუ-
გუ-ჭუგუ ბუე ამჟა უნარბონ აძუმჟა-
სახე, აყარმაწარქუა აშუარა შუააი-
გოუ უდრდრუეიტი აკუდკუჭუპია აშია
პიო. გზა კონჩაკ ეიპიოლიტ: ახეშეცბა⁸⁵
ათეზრახე აკუმბარ იახეცო, ახეშეცბა
ხუჭუ⁸⁶ პახჭუა ხეძერკქუა რედა პახ-
სნე იაპიუეიტი“. კონჩაკ გზა ეიპიონ:
„ახეშეცბა ათეზრახე აკუმბარ იახეცო
იაპიპაპე უი ახეშეცბა ხუჭუ თუპიპიპა
თუშუადა“.⁸⁷ გზა კონჩაკ ეიპიანუან:
„თუპიპიპა თუშუადა უი დაპიპარ, პარა
იპამანე ყადომ ახეშეცბა თუშუაგე,
პარა დპამანე პყადომ ათუპიპიპა თუშუა-
გე; პადა თუხრაგე იადეგოლიტ აწა-
რაქუა აპოლოვეცცია რესაზანრაჭუ.

იპიონ აბოიან იაროსდავი, ლდეგო,
აპციეი ირხანუ აჟიუტი აამთა აშია-
პიპე აიბაშრაზ სვიატოსდავ ითეწ-
რაქუა რტიუ: იხეანთაროუპ უარა უბე,

ახე, აჟიპახერქუა ურენგელამბარ, ახა
ახუამც უბგე იციგდაროუპ ხე უხაგე-
დამბარ,“ აურეს დგედე აბგე იციგდ-
აროუპ იგორ დამამკუა. ამრა აჟიპან
აჭუე ილაშოლიტ, აურეს დგედე აჭუე
აპ იგორ. დუნაი აჭუე აპიპა ხუჭუქუა
აშია რპიოლიტ. რბუე ქუუ იცილიტ
ამშუენ იხეზდანე კიევენძა. იგორ
დრუჟიდანე დცილიტ ბორიჩე⁸⁸ ადა
პიროგოშჩა⁸⁹ იაგამთა აცქა ანცია
იან დნეხა თუთახე, ატიუდაქუა გურ-
ლდოლიტ, აქადექუა დან-ჭუხუუპ.
აპცია თაპიპადაცია რბე აშია ანაპიპა
აშთახე აშია პიპიუპე აჭუაპია რბენ-
გე. „ახეძ იმაზ იგორ სვიატოსდავ-
იუა, ადოუმიპეი აპკე ვსევიდოდ, იგორ-
იუა ვეადიმირი! „ნაგდარა რქუპააიტი
აქეზსიანცია ირედგდანე აჩიარხუცია
რერ ირაქუთოზ, აპციეი ურთ რეიბაშ-
ციეი! აპციეი ურთ რეიბაშციეი რბე
ახეძ-ათუშა!“

1. იგორ—ნოვგოროდტი—სევერსკტი აჰან.
2. ბოიან—აშიაჰიაზგ, აჰცია რეიბაშცია აშიაჰიაზნგ ირგცნგუოზ იოუბ.
3. იაროსლავ ვლადიმირ-იფა, მუდრგი ჰია იზგშთაზ იოუბ, დგფსიტ 1054 შჲ. რზგ.
4. აკასოგქუა ჰია იზგშთაზ აჩერკესცია როუბ.
5. რედელია—აკასოგქუა—აჩერკესცია რაჰ იაკუნ.
6. მსტისლავ ვლადიმირ-იფა იაროსლავ დიაშან, მსტისლავ ტმუტარაკანტიი ჩერნიგოვტიიი აჰან, დგფსიტ 1036 შჲ. რზგ, აშგქუსნწა (ლეტოპის) იზლაჰიო ალა დანფსგ 1022 შჲ. რზოუბ. მსტისლავ აკასოგქუა—აჩერკესცია რაჰ რედელია დიშიტ.
7. რომან სვიატოსლავ-იფა, იაროსლავ ვლადიმირ-იფა, იფა იფა (იმოთა) იოუბ, ტმუტარაკანტიი აჰან, დგფსიტ 1079 შჲ. რზგ.
8. ვლადიმირ მონომახ ჰია იზგშთაზ იოუბ (1053—1125).
9. აპოლოვეცცია—ურგსტიგლან ალადახგ ინხოზ ჟილარგნ, ურთ როუბ დზეიბაშუაზ აჰ იგორ. აპოლოვეცცია ეგგერთ ამილათქუა ირგლაძვეიტ.
10. დონ—ურგსტიგლა ალადახგტიი ძიასუბ, იალალოიტ აზოვტიი ამშოგნ.
11. სკუალძ—აკუალძგ —აჟიგტი აიბაშრაან აჰიეი' აფსეი რჩააციგხჩარაზგ აიხა იალხნგ ირშიგრწონ, ირხარწონ.

12. ტროიან—რიმტიი ჰიგნთქარგნ, დაარა ხეგდ ღუ ზმაზ ეიბაშვგნ.
13. ველეს, მა ველოს—აჟიგტიი აურგსქუა არახუ ირგ-ნციახუნგ ირფხადონ, აბრაქმათრეი ამალგი ირგ-ნციახუნ, უი ადაგგ აბერზენ ნციახუ აპოლლონ იეიფშო აისკუსსტვო იახგლაფშვგნგგ ირფხადონ.
14. სულა—ძიასუბ.
15. კიევ—ურგსტიგლა ალადახტიი ქალაქაუბ, უა-ჟიგ უკრაინა სსრ აცენტრ აუბ.
16. ნოვგოროდ — ქალაქაუბ, ნოვგოროდტიი აპრა ცენტრს, აპ ტიართას იამან.
17. პუტილოვ—ქალაქგნ.
18. ვსევოლოდ—აპ იგორ დიაშან, დაჰან.
19. კურსკ—ქალაქაუბ.
20. კურსკაა—კურსკტიი აპრაქგ ინხოზ აუაა.
21. დივ—აშაპგზაწი იავგზოუ, ზმგშთა ციგაოუ ფსაა-ტიუპ ჰია ირფხადონ.
22. ვოლგა—ურგსტიგლატიი ძიას ღუუბ, კასპიატი ამშვგნ იალალოიტ.
23. სუროჟა—უაჟიგ სუდაკ ჰია იზგშთოუ კრგიმ აქგ.
24. კორსუნ—ხერსონეს აუბ კრგიმ აქგ.
25. ტმუტარაკანტიი იდოლ—ახაჰილგხ ასტატუია, იდოლ, ტამანტიი ადგაგლ ბჟახალაქგ, ტმუტარაკან ააიგუარა XVIII შიგშვგქუსა რზგგ ასტატუია ღუძაქუა ვბა გგლან, ართ ასტატუიაქუა ანციაქუა ასტერტიი სენერგუეი ირზგრგგლან. შოუკგ, ტმუტარაკანტიი აჰიაა ადგრრაზგ გუაშნგ, ხაჰინგ იყან რჰიოიტ.
26. ოლეგ ითგკრა ჯბარა—სევერტიი აპცია, ოლეგ სვიატოსლავ-იფა იხგლწშთრა როუბ.

27. გზა, გზაკ—პოლოვეცტი ხანგნ, აჰან; აპ იგორ იაბაშქუოზ დრეიუან.
28. კონჩაკ—პოლოვეცტი ხანგნ, აჰან; აპ იგორ იაბა-შქუოზ დრეიუან.
29. ფშემრაკგ—არაყა ფშემრაკგ ჰია იზგშთოუ ფშვგკ აპცია—აპოლოვეცცია ირაბაშუაზ (იგორი იაშეი უჰია როუბ).
30. კაიალა—აურგს აჟია „კაიატი“—აშეირა, აქუში-ეირა იახგლჭრიააზ აკუხაპ; ძემვასკ იახაძხარგგ ყალაპ; აძიას კალამინუს აზოვტიი ამშვგნ იალა-ლოიტ.
31. სტრიბოჟი, სტრიბოგ—აფშაქუა რგნცია.
32. ავარცია—დაგესთანტი ჟილარუბ.
33. ჩერნიგოვ—ურგსტიგლან ალადახტიი ქალაქაუბ.
34. გლებ იფჰა—აპ ვსევოლოდ იფჰიგს, ოლგა გლებ-იფჰა ლოუბ.
35. ტროიან—რიმტიი ჰიგნთქარგნ, დაარა ხეგდ ღუ ზმაზ ეიბაშვგნ.
36. აპ ვსევოლოდ იაროსლავ-იფა კიევტიი აპრა ზგაზ, 1077 შ. რზგ იგორ იაბღუ ოლეგ სვიატოსლავ-იფა ჩერნიგოვგნტი დგფხეიწეიტ. უი აშთახ ოლეგ სვიატოსლავ-იფა ეშარგლა იზააიგუაძაზ ბორის ვიაჩესლავ-იფა (იაბ იაშა იფა, მა იანშა იფა იაკუნ) დიმაგ ტმუტარაკანყა, აპოლოვეცცია რახა დცეიტ. ნას აპოლოვეცცია რგცგრხრაანგ ვსევო-ლოდ იქულან იაბაშნგ დაწადგრხეიტ, უბრი ვსევოლოდ დანაწახა ბორისი ოლეგოი ჩერნიგოვ რგზდგრხგნჰიიტ. ვსევოლოდ იხათა, იაშა კიევტიი აპ იზიასლავ იახა დცეიტ; იაშეი იარეი რგრ ეიქუ-რშიანგ ჩერნიგოვ იაქულტ. ოლეგ დშიეიტ, აიბა-შრა იდიმკგლტ, ბორის ხეიგძარა ყამწაკუა

დგრჳაგლანგ დეიბაშიტ, დაგდგრშიტ იარა
1078 შჳ. რზგ ჩერნიგოვ ააიგუარა.

37. არაყა იაჰიო მაკანა ცქაწიყა ეილკაანგ იშაქურ-
გვლამ, ახა არა იაჰიო იაწანაკჳა ჰია აწარა დუ
შმოუ აიჰარავგ ზგქუშაჰათუ აბრი აუბ: 1096 შჳ.
რზგ კიევტიი აჰ დუ სვიატოპოლკ იზიასლავ-იფა
აპოლოვეცია დანგრიადი, ირშგზ აპოლოვეცტი
ხან (აჰ) ტუგორკან იჟრაზგ კიევ დაარგჳეიტ.
ახან ტუგორკან აფასა სვიატოპოლკ დიაბხუან.
აჟიგტი აურგსქუა აბხუა აბჰიაგდგ იშთან; აცქა
სოჰიეი კიევი სინონიშქუოუბ; ატეკსტაჰგ აცქა
სოჰია ალაციაჟიარა იანაგომ ტუგორკან აცქა
სოჰია ლგხად ზხგუ აუხუმაჰგ დგრჳიტი ჰია. ტუ-
გორკან დახჟგწიყმოუ ბერესტოვ აყნოუბ. იფ-
სგზ, მა ირშგზ აუავგ ჳ-ჩგგ ალუქუა რგბჟაწანგ,
დადჳაჰიალანგ იმჟაფგარა წასნგ იყან. იალშოიტი
არაყა ზგძბახუ აჰიო ირშგზ აჰ იზიასლავ იაროს-
ლავ-იფა იაკუზარ.
38. აცქა სოჰია—კიევტიი უახუამოუბ.
39. გორესლავ-იფა, გორესლავიჩ—უს იხადგრტიიტ,
უს იშთან ოლეგ სვიატოსლავ-იფა, იზბან აკუზარ,
უი აურგს დგდგლ აგურჳა რაცია ახადითაზ აზგ.
40. ითახონ ამრა ანციახუ—აურგს ჟილარ, დაჟდბოგ
ამრა ანციახუ ახგლწოთრა
41. დაჟდბოგ—ამრა ანციახუ.
42. აჩჩარხუცია რჳგ აწგხუა ფწიეიტ—არი აჰიოუ
იაწანაკჳა უბრი აკუხაბ: აჰცია რალაცია რაქუ-
ფარა ნგრკვლტ, იაყუწტ, აწგხუა ფგრწიეიტ.
43. } აწიგუარა, ალალგრძ, აგუაყრა ირგზჰიაზარ აკუხაბ.
44. }
45. ... ამცა ნგქუდგრდლუა ამცაბზტი ტიგვალა—იაა-

ნაგო, იაწანაკჳა: „ზგფსგ თოუ ამცა“ ჰია იზგშ-
თაზ აბგრზენციეი, აპოლოვეცციეი იანეიბაშუაზ
იაურგჟუან ავნქუა, არლულუარაქუა რგბვლრაზგ.

46. კობიაკ—პოლოვეცტი ხანგნ. კიევტიი აჰ დუ სვია-
ტოსლავ ვსევოლოდ-იფა (1142—1194) აპოლო-
ვეცცია აურგს დგდგლ თგჩრა აზგმთოზ დრაბა-
შიტ 1184 შჳ. რზგ, უბასყან აპოლოვეცტი ხან
კობიაკ დგთყუანგ დააიგჳეიტ.
47. აა, აატი—წლაჟილოუბ, დაარა ილულუოუ, კგრ
ნგზწუა, ლასგ იმბააუა აკოუბ. აა წლა აფსნგ იახა-
მოუ გყოუბ, დაარა ხუ ზმოუ აკოუბ.
48. აბგრლგშო—აბგრლაშო აჟიგტი ფხგძ იანგრბა-
ლაკა, ალალგრძ, აგუაყრა, აგურჳა აფეფშოზაა-
რაზა იდგრხონ.
49. ჳ-ხაშგცბაკ—იგორი ვსევოლოდი რზოუბ.
50. „ამზაჰაქუა ჳბაგდგ“ აჰცია ეიწბაცია რაკუზარ
აკუხონ, იაჰჰიაბ იგორ იფა ვლადიმირი იაშა იფა
სვიატოსლავი. უბრი აყნგტი ჯოუკგ ოლეგ იცგნ-
ხურას ვლადიმირ იხად ადგრბოიტ. აჩრა ჯოუკგ
უს რგუ იანაგოიტ—არაყა ზგძბახუ აჰიო იგორ
იფა ხუჰგ ოლეგ იოუბ ჰია. აჩრა ჯოუკგზ უს რჰი-
ოიტ, არაყა ავგჯარაგდგ ზგძბახუ აჰიო იგორ
იფაცია ხუჰქუა ოლეგჳი სვიატოსლავი როუბ ჰია.
51. აჩჩარხუცია—აურგს დგდგლ ალაცია.
52. გოტტიი, აგოტცია ირეიუაზ აზოვტიი ამშოგნ
ეიქუეი რჳგქუქუა რჳგ კრგიმ უჰია ინხონ
XVII შიგშოგქუსა რზგ. კრგიმ აგოტცია რგყაზაა-
რაზგ ივუან ჰ. ენგელჟს კ. მარკს იახა „იგორ
ირ ირგზჰიააუ აჟია“ დანალაციაჟიოზ აურგსქუა
რაწახარა გოტტიი ახუჰახუთცია არგურდგონ,

იზბან აკუზარ ურთ ატიციეი ამაღლი მაქძამკუა ირგმგწარხალონ.

53. ბუს, ბუსოვ—აიააირა დუქუა ზმაზ პოლოვეცტი ხანხაპ (აჰხაპ).
54. შარაკან, შაროკან, შარუკან—იზნგმკუა აურგს-რგ ეიბაშცია დანრეიბაშუაზ ირგწახაზ აპოლო-ვეცტიი ხან იხაძოუპ.
55. ო, სარა სეჰკუნცია ჰია დზგშოთოუ იგორი ვსეეო-ლოდი როუპ, სვიატოსლავი დარეი ავ-ეიშციაკ ირხელწგზ რაკუნ. ეიჰაბრა აქგნტი აუპ სეჰკუნ-ცია ჰია დგზრგშოთოუ.
56. იაროსლავ ვსეეოლოდ-იფა ჩერნიგოვტიი აჰან, დგფსიტ 1198 შ. რზგ.
57. ათათრანცია—სელბირაა (შეღბირაა) ატოპჩაკ-ცია, რევიგაა, ალბერცია, (ალბირაა) ხელწგშოთრა ჟილარქუაზარ ყალაპ (პლემია), ირხაგელაზ აიჰაბა-ცია რგხაძქუა რგლოუპ დარგაგ იზრგშოთოუ. დარა ჩერნიგოვტიი აჰ ირ ირგლან.
58. რიმ, რიმოვ—აპოლოვეცცია იგორ იანიიანი იფგ-ხხაა ეილარწაზ აქალაქა აუპ.
59. ვლადიმირ გლებ-იფა—პერეიასლავტიი აჰან, დგ-ფსიტ 1187 შ. რზგ.
60. ვსეეოლოდ III-ტიი იურიი-იფა — სუზდალატიი აჰან, დარა ამაღლი ამჩი ზმაზ აჰან, დგფსიტ 1212 შ. რზგ.
61. აჰ ვსეეოლოდ ვოლგატიი აბოლგარცია მანშიალა-რგლა დანრაბაშგზტიი აცთია იაქურფშონგ ია-ჰიოიტ.
62. აჰ გლებ როსტისლავ-იფა იფაცია, ვსეეოლოდი ვლადიმირი რზგ აკუხაპ, ურთ რიაზანტიი აჰციან, ვსეეოლოდ III-ტიი ვოლგატიი აბოლგარცია დან-

რაბაშუაზ იახიცხრააზ აზგ აჰრაქუა რითეიტ (აუდეღქუა).

63. რიურიკი დავიდი როსტისლავ იფაცია როუპ. რიურიკ—პერემგიშოლატი აჰან, უი იზნგმკუა კიევ იგახან, ახა იციგრგონ. დავიდ სმოლენტიი აჰან.
64. ართ აჰცია 1183 შ. რზგ აპოლოვეცცია იანრა-ბაშგზ აცთია აუპ იაჰიო.
65. ოსმომგისლ ჰია იზგშოთოუ იაროსლავ ვლადიმირ-იფა იოუპ, უი ზელშარეი ზემჩხარეი დუუზ გალიცტი (გალიცკი) აჰან, დგფსიტ 1187 შ. რზგ. „ოსმო-მგისლ“ ჰია იზიშთაზ იხშგგ დუ აზოუპ.
66. იაროსლავ იაჰრა დუნაინძა ინაძონ.
67. რომან მსტისლავ-იფა ვლადიმირ-ვოლინტიი აჰან (1169—1205), მსტისლავ იაროსლავ-იფა ლუცტიი (ლუცკი) აჰან, დგფსიტ 1166 შ. რზგ.
68. ართ აჟიაქუა რომან იზოუპ იზჰიოუ.
69. რომან დზაბაშუაზ აჟილარქუა როუპ.
70. იგორი, ვსეეოლოდი, სვიატოსლავი როუპ არა ზგძ-ბახუ აჰიო.
71. არა ზგძბახუ აჰიო აეშცია ინგვარ, ვსეეოლოდ, მსტისლავ იაროსლავ იხელწშოთრა როუპ, მსტი-სლავ იფაცია ჰია იზრგშოთოუ რაბდუ იაბ მსტი-სლავ იხაძალოუპ. მსტისლავ ვლადიმირ მონომახ იფა ეიჰაბგ იაკუნ.
72. ვსესლავ პოლოცტიი იფა იფა იფა იოუპ.
73. ჩერნიგოვტიი აჰ იაროსლავ ვსეეოლოდ-იფა, ჩერ-ნიგოვტიი ოლეგ იფა იფა იაკუხაპ, დგფსიტ 1198 შ. რზგ.
74. „აბგჟბატიი“ ჰია იზაჰიო აამთა აკრააწრაზოუპ.
75. ვსესლავ ბრიჩესლავ-იფა პოლოცტიი აჰან, დგფ-სიტ 1101 შ. რზგ.

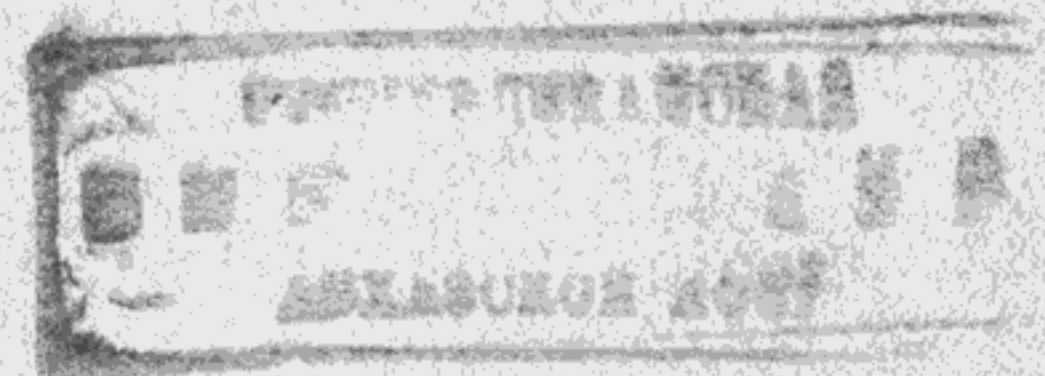
76. დუდუტოკ—მინსკ ააიგუარატიი ქალაქაჲს.
77. ხორს — აჟიგტი აურგსქუა ამჩრა ნციახუს ირფ-ხაძოზ აუბ.
78. ვლადიმირ მონომახ ჰია იზგშთაზ იზოუბ.
79. აურგს აჰცია რეიზლარა, რეიჩგჩარა აცთია აუბ იაჰიო.
80. იაროსლავნა, ეჭროსინია იაროსლავ-იფჰა, იგორ იფჰიგს, აჰ იაროსლავ ოსმომგისლჰია იზგშთაზ იფჰა ლოუბ.
81. ახაჰიტი შხაქუა — აძიას დუ იალაჲგზ ახაჰიქუა როუბ ზგცთია აჰიო (პოროგა).
82. კობიაკ, კობიაკოვ—პოლოვეცტი ხანგნ. აჰ სვიატოსლავ 1184 შჰ. რზგ აპოლოვეცცია დრაბაშნგ იფგხხაა ეილჰეიწეიტ, უბრი აცთია აუბ იაჰიო.
83. ოვლურ—დპოლოვეცუბ, იგორ იჩჰძანგ დანცოზ აცხგრაარა იითეიტ დაგიცციეიტ.
84. აჰ როსტისლავ ვსევილოდ იფა აპოლოვეცცია დრგციცარც დნებრ იალალოზ აძიას სტუგნა დგრ-გრც დშჰაჰგზ დაგჰეიტ 1093 შჰ. რზგ.
85. ახაშგცბა—იგორ იზოუბ.
86. ახაშგცბა ხუჰგ—იგორ იფა ვლადიმირ იოუბ.
87. ... იაჰშაჰაპ უი ახაშგცბა ხუჰგ ფჰიგზბა ფშჰძალა —იანაგო უი აუბ: დიაჰთაპ იარა კონჩაკ იფჰა, იგორ აიბაშრა დალაგაანძაგჲ ვლადიმირ იზჰიაზ.
88. ბორიჩევ—დნებრ აყუარა ააიგუარა.
89. პირაგოშჰია—უახუამოუბ, აჰ მსტისლავ იხაან 1131 შჰ. რზგ იდირყაწეიტ. „პიროგოშჰია“ ჰია იზაშთოუ უი აუბ: უი აუახუამაჰგ იყან კონსტანტინოპოლჲ აყნგტი იაავაზ ანგხა.

აკომენტარიი აფხაჲეიი რგვრაან ნ. გუდზიი, გ. აბრა-მოვიჩი, ა. შჰამბინაგო, ვ. კელტუილა რგვმთაქუა სხგ იასგრხუეიტ. გლად. შიან.

ახქუა

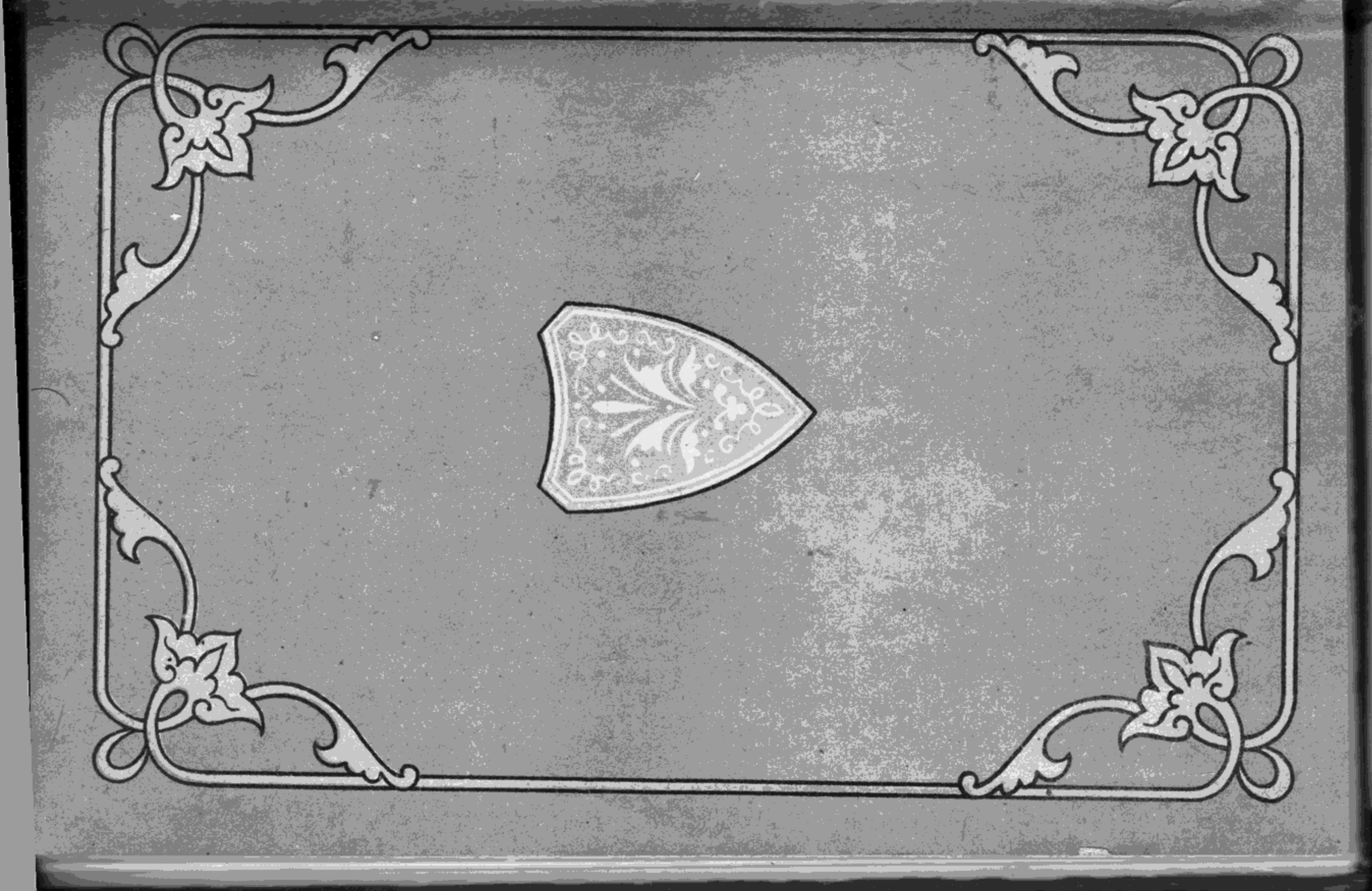
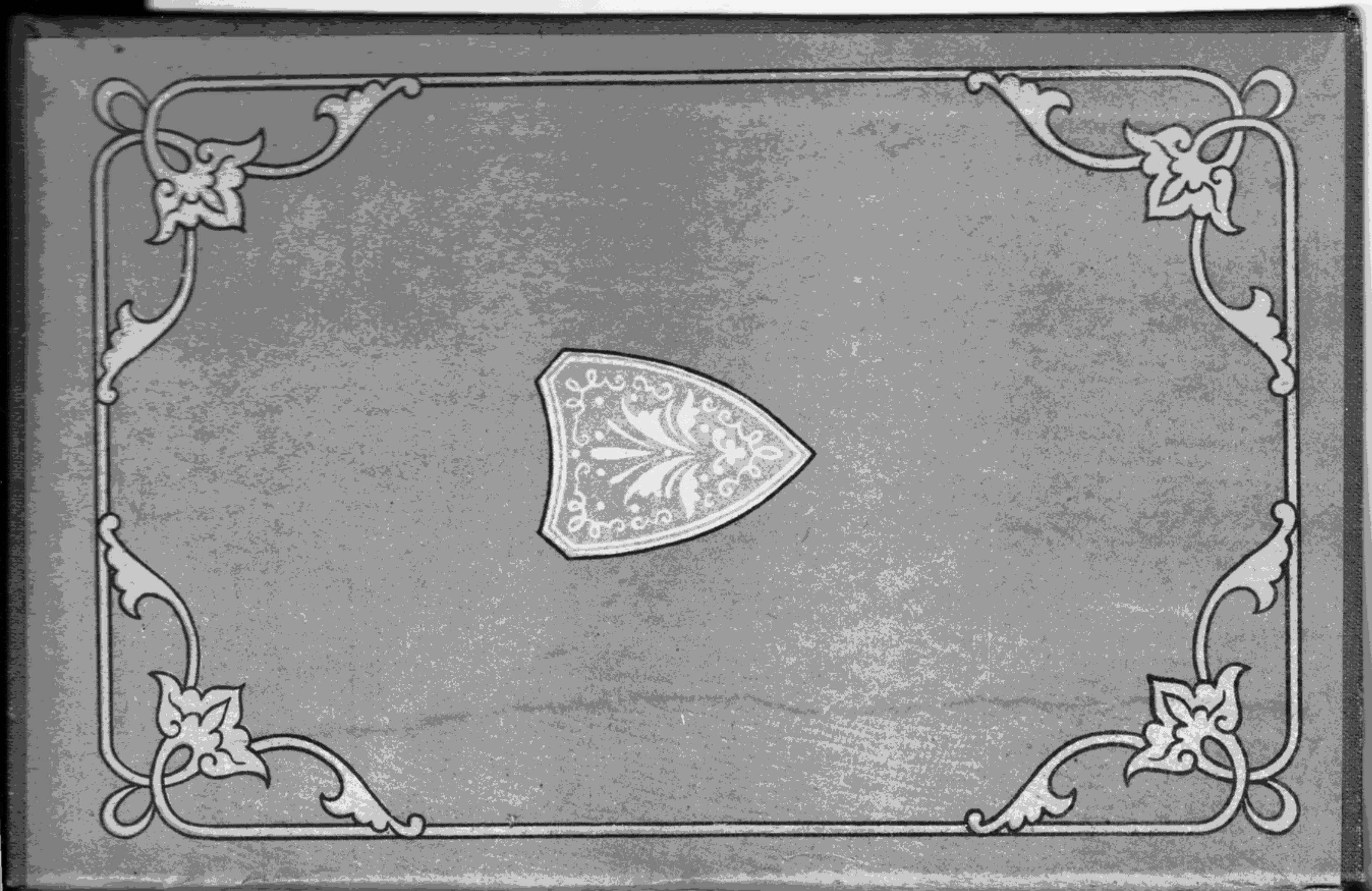
ადაყდაქუა

აფხაჲეია	5
იგორ ირ ირხჰიააუ აჲეია	25
აკომენტარიაქუა	59

თაკზფხგქუუ არედაკტორ მ. დელბა.
 ატეხრედაკტორ ზ. თარკაძელ.
 თაკზფხგქუუ აკორეგტორცია გ. პაპანაძერ-შჰა, მ. ზაძარაძე.
 აკჲფხგრაზ ირჲთოუბ 13 III 1940 შჰ., აკჲფხგ აარხარაზ ანაბჲ
 აწაჲუბ 25/VI 1940 შჰ. აქაად აჰორომატ 62x94. 4¹/₄ კჲფ. ბლჲ. 28.
 კჲფ. ბლჲ. აყნ იყოუბ 20,072 ღვრგა. აზაკაზ № 2206 ატირაჲჲ
 1600. აფლიტ № 559

აფჰიჲნთშიყუთჲჲრთა ატიბოგრაჰია, აყუა,
 აულ. ლენინ იხაძ ზხჲუ, № 6.

010 5 00001

